

**PRINCIPIUL NAȚIONALITĂȚILOR ȘI ÎNSEMNĂTATEA
ACESTUIA PENTRU LUPTA ROMÂNILOR
TRANSILVĂNENI DIN IMPERIUL AUSTRO - UNGAR**

**THE PRINCIPLE OF NATIONALITIES AND THE SIGNIFICANCE
THIS FOR THE FIGHT OF ROMANIANS TRANSYLVANIANS
FROM THE AUSTRIAN - HUNGARIAN EMPIRE**

General de brigadă (r.) conf. univ. dr. Vasile CREȚ*
Colonel (r.) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC **

Rezumat: Autorii articolului, studiind materiale bibliografice existente, tratează, în mod succint, aspecte ale evenimentelor din perioada Primului Război Mondial ce au determinat apariția principiului naționalităților și influența acestuia asupra dreptului la autodeterminare a populației românești din Transilvania Imperiului Austro - Ungar, poziția adoptată de Marile Puteri Centrale și opoziția Imperiului Habsburgic față de acest principiu și a urmărilor ce aveau să apară, precum și a acțiunilor întreprinse de Comitetul Național al Românilor din Transilvania și Bucovina pentru desfășurarea luptei de eliberare a populației românești de sub dominația habsburgică.

Cuvinte cheie: evenimente istorice, Primul Război Mondial, Revoluția Bolșevică, apariția Principiul naționalităților, mișcări de emancipare națională, lupta românilor transilvăneni.

Abstract: The authors of the article, studying existing bibliographic materials, briefly deal with aspects of events during the First World War that determined the emergence of the principle of nationalities and its influence on the right to self-determination of the Romanian population in Transylvania of the Austrian Empire - Ungar and the opposition of the Habsburg Empire to this principle and the consequences that would appear, as well as the actions taken by the National Committee of Romanians in Transylvania and Bucovina to carry out the struggle to liberate the Romanian population from Habsburg rule.

* Conferențiar universitar la Universitatea din Oradea, email: vasilecret@yahoo.com.

** Profesor universitar, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România. email: benoneandronic@yahoo.com.

Keywords: *historical events, the First World War, the Bolshevik Revolution, the appearance of the Principle of Nationalities, national emancipation movements, the struggle of the Transylvanian Romanians.*

Introducere

Principiul naționalităților, sub stindardul căruia lupta contra absolutismului retrograd numeroase națiuni și popoare oprimate, a determinat, fără precedent, marile mișcări de emancipare națională.

Naționalitatea înseamnă apartenența la o națiune sau la un stat suveran și este inferioară cetățeniei, întrucât cea din urmă presupune privilegiul politice. Indivizii obțin o naționalitate prin locul nașterii (un teritoriu sau o țară), prin moștenire, de la unul sau ambii părinți sau prin naturalizare¹.

Primul Război Mondial agravase până la limita extremă contradicțiile în marile imperii multinaționale.

În Rusia țaristă revoluția burghezo-democratică, din februarie 1917, pusese capăt Imperiului țarist, răsturnând vechea ordine politică, eveniment ce a avut influențe profunde asupra raportului internațional de forțe asupra desfășurării războiului, asupra obiectivelor geopolitice și geostrategice ale celor două tabere aflate în luptă.

Se realiza, astfel spus, pas cu pas, ceea ce Engels prevăzuse cu treizeci de ani mai înainte, în sensul că, atât timp cât vor exista cele două mari puteri cotropitoare Imperiul Austro - Ungar și Imperiul țarist (*figura 1*), înfrângerea unuia dintre acestea și victoria celuilalt va reprezenta o amenințare permanentă și gravă pentru emanciparea națională și politică a popoarelor asuprite.

Engels exprima lapidar adevărul că Rusia țaristă, posesoarea unor enorme proprietăți furate de la națiuni asuprite, un imperiu constituit prin acapararea de teritorii și jaf, va trebui să le restituie.

¹ Enciclopedia Universală Britanică, vol. 11, 2010, p. 77.

Figura 1. Configurația Imperiului Austro - Ungar și a statelor independente ce aveau să apară².

Apariția Principiului Naționalităților și evoluția acestuia

Hotărârea guvernului bolșevic a lui V. I. Lenin, în urma evenimentelor din 1917 - 1918, prin aprobarea *Decretului asupra păcii*, *Decretului asupra pământului* și *Declarației drepturilor popoarelor din Rusia*, egalitate, suveranitate și dreptul la autodeterminare până la despărțirea de stat și formarea de state independente, s-a resimțit cu putere până în cele mai îndepărtate regiuni ale Europei³.

Tratativele de la Brest - Litovsk dintre Rusia Bolșevică și Puterile Centrale, începute la 27 noiembrie și săvârșite cu un armistițiu de 10 zile, încheiat la 5 decembrie 1918, care se puteau prelungi prin alte negocieri, prevedeau dreptul la autodeterminare a popoarelor pe baza principiului naționalităților.

² Prof. dr. Cezar Dobre, „Dispariția Austro - Ungariei”, Cadran Politic, disponibil la <https://www.cadranpolitic.ro/disparitia-austro-ungariei/...>, postat pe 19/11/2018, accesat la 03.01. 2022.

³ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România, 1918 - 1921*, Ediția a II-a, Editura Politică, 1976, p. 28.

Pe timpul tratatelor de la Brest - Litovsk, ministrul de externe austro - ungar, Ottokar Czernin, a încercat să demonstreze că dreptul la autodeterminare, susținut de delegația sovietică ca principiu universal, nu privea naționalitățile din statele care le-au acordat acestora toate drepturile constituționale. Czernin nega astfel revendicările națiunilor din Austro - Ungaria de a se constitui în state naționale⁴.

După terminarea războiului Crimeii*, care a durat din 28 martie 1853 până în 1856, și care este considerat a fi fost unul dintre ultimele războaie religioase din Europa, prin se care încerca oprirea expansiunii Rusiei în zona Mării Negre; pretextul religios era stăpânirea *Locurilor Sfinte (Ierusalimul și Bethlehemul)* pe care și le disputau, atât ortodocșii sprijiniți de țarul Rusiei, cât și catolicii susținuți de Napoleon al III-lea; cel politic era dorința cercurilor țariste expansioniste de a ajunge la Constantinopol și la strâmtoari (Bosfor și Dardanele), al căror acces fusese interzis flotei de război ruse prin Tratatul de la Livadia din 1841, și de împărțirea Imperiului otoman decadent.

Acțiunea Rusiei ar fi însemnat o grea atingere, pe de o parte a *echilibrului european*, iar pe de altă parte o amenințare a *drumului spre Indii*, deci a imperiului colonial englez și puterilor occidentale, mai întâi Franței și Angliei, care nu erau mai puțin expansioniste, ulterior și Sardiniei, s-au grăbit să sară în ajutorul Turciei.

În urma Războiului Crimeii au urmat preliminariile de la Viena, tratatul semnat la Paris la 30 martie 1856⁵.

După tratat a urmat Convenția de la Paris, care se referea la Principatele Române, la înlăturarea protectoratului rusesc asupra acestora, menținând suzeranitatea otomană asupra lor, sub garanția puterilor europene (Franța, Anglia, Rusia, Austria, Turcia, Prusia și Regatul Sardiniei), care

⁴ Ștefan Pascu, *Făurirea statului național unitar român 1918*, vol. II. Editura Academiei Române, București, 1913, p. 5.

* Războiul Crimeii este considerat a fi cel dintâi război total, conform „The Crimean War, A History”, Orlando Figes, Metropolitan Books, Henry Holt & Company 2010.

⁵ Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Științifică, București, 1970, p. 35.

urmau să se pronunțe asupra organizării viitoare ale celor două țări prin revizuirea Regulamentelor Organice, potrivit dorințelor românești⁶.

Pentru Unirea celor două principate nu erau de acord Turcia, și Austria, celelalte cinci țări garante erau pentru.

Franța ne sprijinea foarte mult deoarece principiul naționalităților constituia o trăsătură caracteristică a politicii europene a împăratului Napoleon al III-lea, care socotea că un stat român unit la Dunărea de Jos ar fi un punct de sprijin al influenței politice și al expansiunii economice franceze în sud-estul european⁷.

Se cunoștea situația grea în care se afla România, fiind izolată, înconjurată de forțe ostile, fiind obligată ca la 7 mai 1918, să încheie pace separată cu Puterile Centrale.

Lupta populației românești din Imperiul Austro-Ungar pentru autodeterminare națională

În scrisoarea din 3 ianuarie 1918, Ion I. C. Brătianu cerea guvernelor Antantei ca în *ziua păcii generale* să nu pună în discuție drepturile înscrise în tratatul încheiat, scump plătite prin sacrificii grele⁸.

Președintele Statelor Unite ale Americii (SUA), Woodrow Wilson, își expunea, la 8 ianuarie 1918, în fața Congresului cele 14 puncte⁹ care cuprindeau de fapt programul Antantei cu privire la problemele politice și economice ale Europei, care viza, printre altele, și teritoriile României, Serbiei și Muntenegrului, ce trebuiau evacuate de armatele germano - austro - ungare și suveranitatea lor restabilită.

Reformarea principiului de dreptate pentru toate popoarele și națiunile și dreptul acestora de a trăi în condiții egale de libertate și

⁶ Academician Dan Berindei, *Istoria Românilor, din paleolitic până în 2008*, Editura Cortex 2000, București, 2008, p. 92.

⁷ Constantin C. Giurescu, *Op. cit.*, p. 37.

⁸ Georges I. Brateanu, *Origines et formation de l'unité roumaine*, Bucarest, 1946, p. 289.

⁹ Prof. univ. dr. Ioan Scurtu, Membru A.O.S.R. „De la „cele 14 puncte” din 8 ianuarie 1918 la Declarația președintelui Woodrow Wilson din 20 septembrie 1918”, 05 octombrie 2018, Revista ART- EMIS ACADEM, disponibil la <https://www.google.com/search?q=Pre%C8%99edintele+Statelor+Unite+ale+Americii+Woodrow+Wilson+%C3%AE%C8%99i+expunea+la+8+ianuarie%2C+%C3%AE+fa%C8%9Ba+Congresului+cele+14+puncte>, accesat la 05.01. 2022.

securitate, fie că erau puternice sau slabe, însemna confirmarea implicită a dreptului de autodeterminare națională¹⁰.

Dezmembrarea Austro - Ungariei nu era formulată încă nici de președintele Statelor Unite și nu o doreau nici alți parteneri ai Coaliției Antantei; David Lloyd George, primul ministru al Angliei, lordul Arthur Balfour șeful Foreign Office-lui, declarau la rândul lor că dezmembrarea Austro - Ungariei nu face parte dintre țelurile războiului, dar era între acestea acordarea de drepturi naționalităților pentru refacerea aspirațiilor legitime ale lor, însă în cadrul unei monarhii federaliste.

La rândul său, secretarul de stat al SUA Robert Lansing, sugera președintelui Wilson, la 10 ianuarie, de a renunța chiar la susținerea și menținerea Austro - Ungariei și de a sprijini constituirea statelor independente ale polonezilor, cehilor, iugoslavilor și unirea Transilvaniei cu România, precum și a provinciilor italiene cu Italia¹¹.

În aceste condiții frunțașii români se adună la Budapesta și discută situația românilor din monarhia dualistă. Cei mai vârstnici erau pesimiști, dar tinerii erau încrezători în viitorul poporului român¹².

Naționalitățile oprimite, cu toate neajunsurile și cu toate formulările nu îndeajuns de clare sau chiar echivoce ale programului Wilsonian, credeau în puterea acestuia și, mai ales, în principiul dreptului la autodeterminare pe care l-ar fi cuprins implicit.

În aceste condiții cercurile guvernante din România nu erau însă mulțumite cu pozițiile SUA, Angliei, care nu garantau unirea teritoriilor locuite de românii din Imperiul Austro - Ungar în cazul victoriei Antantei¹³.

¹⁰ James Brown Scott, *President Wilson's Foreign Policy*, New York: McGraw - Hill, 1958, pp. 361 - 362.

¹¹ Henry Wickham Steed, *Mes souvenirs: trente années de vie politique en Europe, 1914 - 1922*, II, Paris, 1927; Victor Mamatey, *The United States and east central Europe, 1914 - 1918*, New York, 1962, p. 8.

¹² Constantin Dumitrescu, *Din lunga timpului bătaie. Anul 1918 în amintirea unor martori oculari*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1978, pp. 207 - 209.

¹³ Compte de Saint - Aulaire, *Confession d'un vieux diplomate*, Éditeur: Paris, 1931, p. 415.

Congresul de la Roma și importanța lui în lupta populației românești din Transilvania pentru autodeterminare

Un succes însemnat în problema naționalităților oprimate din monarhia austro - ungară l-a constituit congresul acestora de la Roma, din 9 aprilie 1918, cu participarea unor membri din partea Antantei și ai naționalităților (grupul din România l-a avut ca membru pe Dumitru Drăghicescu*). Cele trei comisii înființate aveau misiunea de a se ocupa cu asistența și organizarea prizonierilor de război și cu lupta comună împotriva Imperiului habsburgic¹⁴. Naționalitățile participante au cerut să le fie recunoscute comitetele naționale ale emigranților ca guverne provizorii.

Congresul hotărâ ca fiecare popor să-și proclame dreptul de a-și constitui propria naționalitate și unitatea de stat sau de a-și întregi unitatea, pentru a-și câștiga deplina independență politică și economică, monarhia austro - ungară fiind declarată piedică fundamentală în realizarea aspirațiilor și drepturilor naționale. De asemenea, congresul declara necesitatea luptei împotriva asupritorului comun până când fiecare popor își va câștiga eliberarea totală și completa libertate politică în state libere.

Pe lângă hotărârile oficiale, proclamate public la Roma, mai cuprindea și unele stipulații secrete printre care: încurajarea mișcărilor pentru emancipare naționalităților; sprijinirea formării de unități militare autonome, pe baze naționale, sub autoritatea comitetelor naționale și recunoașterea acestora ca, cobeligerante; acordarea aceluiași statut soldaților din unitățile militare ale naționalităților ca ale soldaților țărilor aliate; acordarea statutului de cetățeni aliați civililor din rândul naționalităților¹⁵.

La congresul naționalităților de la Roma s-a citit și o declarație a delegației române împotriva planurilor de împărțire a României și a jefuirii bogățiilor sale de către germani, austrieci și maghiari¹⁶.

* diplomat, filozof, politician și sociolog român membru al grupul de recunoaștere a drepturilor românilor de a avea un stat național în granițele lor etnice la „Congresul naționalităților”, ținut la Roma între 9 -12 aprilie 1918.

¹⁴ Ștefan Pascu, *Op. cit.*, p. 25.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ M. Timbus, A. Caciora, Izvoare străine despre Congresul de la Roma al naționalităților oprimate din Imperiul Austro - Ungar (1918 IV, în „Ziridava”, disponibil la https://www.once.ro/sesiuni/sesiune_2007/1%20Legiunea.pdf, accesat 12.01. 2022.

La 30 aprilie 1918, la Paris, se constituie Comitetul Național al Românilor din Transilvania și Bucovina sub conducerea lui Traian Vuia. Procesul verbal de constituire, după ce sunt amintite luptele și sacrificiile românilor, hotărăște înrolarea românilor din Franța în armatele Antantei. Comitetul de sub președinția lui Traian Vuia a reușit să formeze, cu ajutorul generalului Dumitru Iliescu* și cu sprijinul unor oameni politici francezi, prieteni ai românilor, o legiune română de ofițeri români aflați la Paris, elevi piloți veniți din Marea Britanie, la care se asociază chiar și unii francezi, cu scopul de a participa la luptele pentru eliberarea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului și unirea lor cu România. Pentru acțiuni urgente și pentru coordonarea comitetului național se alegea un comitet de acțiune care avea să coordoneze, cu comitetele altor naționalități, lupta de eliberare a naționalităților oprimate din Austro - Ungaria¹⁷, iar pentru susținerea prin presă a luptei de eliberare și unitate, avea să apară o revistă „La Transylvanie” (*figura 2*), care și-a câștigat merite însemnate, pe plan internațional, în problema unității naționale a românilor.

Oganizarea luptei din Franța, pe de o parte și întâmplările tragice din România, pe de altă parte, au constituit îndemnuri eficiente pentru ca prizonieri români din Italia, ardeleni și bănățeni – numărul căroră la sfârșitul anului 1917, ajungea la aproape 18 000 – să se organizeze și ei într-o legiune în același scop: lupta alături de armata italiană împotriva armatelor Puterilor Centrale și pentru unirea cu România.

* Generalul Dumitru Iliescu a fost unul dintre generalii Armatei României din Primul Război Mondial care, la începutul anului 1917, este trimis la Paris, ca reprezentant al Marelui Cartier General pe lângă aliați.

¹⁷ La Transylvanie, I, nr.1, 15 mai 1918, nr. 4, iulie 1918, disponibil la <http://biblioteca-digitala.ro>, accesat la 14.02. 2022.

Figura 2. Coperta revistei „La Transylvanie”¹⁸.

Congresul de la Roma, recunoscut de către guvernul italian și președintele Consiliului de Miniștri, va permite profesorului universitar Simion Mândrescu și apoi profesorului Gheorghe Mironescu¹⁹ să se intereseze de soarta prizonierilor români din Italia, mai ales că ministrul de externe italian își dăduse acordul de a separa pe românii transilvăneni de alte naționalități și apoi de a-i organiza în unități speciale, cu steag propriu, dar fără a le trimite, deocamdată, pe front²⁰.

¹⁸ Contribuția lui Traian Vuia la lupta pentru unitatea națională..., PDF, p. 542, disponibil la <http://biblioteca-digitala.ro>, accesat la 14.02. 2022.

¹⁹ C. Gomboș, „Voluntarii români din Italia și acțiunile lor în sprijinul Marii Uniri”, *DACOROMANIA*, disponibil la https://www.dacoromania-alba.ro/nr39/voluntari_romani.-htm, accesat la 25.02. 2022.

²⁰ Ștefan Pascu, *Op. cit.*, p. 28.

Cu toată opoziția cercurilor conducătoare din Imperiul Austro - Ungar, intelectualitatea românească din imperiu se organizează și astfel, la 12 octombrie 1918, la Oradea, reprezentanții Partidului Național Român vor hotărâ aprobarea „*Declarației de Autodeterminare Națională a Românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*”, iar 18 octombrie, aceeași declarație se va citi în Parlamentul de la Budapesta, sub denumirea „*Declarația de independență față de Ungaria a poporului român din Transilvania, Banat și părțile ungare*”²¹ (figura 3, 4) declarație ce avea să pregătească drumul românilor spre organizarea *Marii Adunări Naționale Constituante* a românilor din Transilvania, Banat și din părțile ungurene, din 1 decembrie 1918, ce va consfinți voința fermă a populației românești din Transilvania de unire într-un singur stat național.

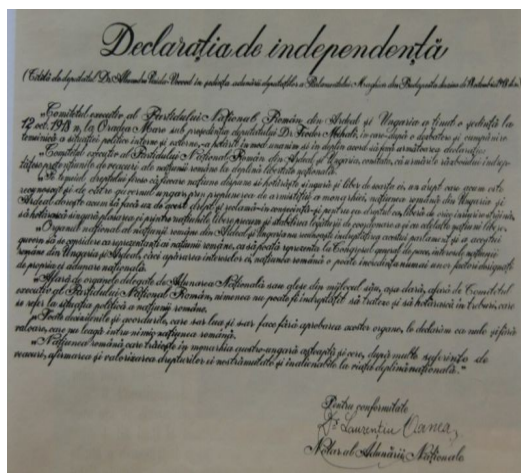

Figura 3. Declarația de independență față de Ungaria a poporului român din Transilvania, Banat și părțile ungare (5/18 octombrie 1918)²²

²¹ Declarația de independență față de Ungaria a poporului român din Transilvania, Banat și părțile ungare (5/18 octombrie 1918), disponibil la <https://www.unitischimbam.ro/-declaratia-de-independenta-fata-de-ungaria-a-poporului-roman-din-transilvania-banat-si-partile-ungare-octombrie-1918>, accesat la 20.02. 2022.

²² Idem, foto preluat de pe cersipamanromanesc.wordpress.com.

Concluzii

În secolul al XXI-lea, numeroase popoare oprite și asuprite din imperiul Austro - Ungar și țării, printre care români, polonezi, sârbi, sârbocroați, italieni, ucraineni, cehi, sloveni etc., își doreau să-și formeze unitatea națională în cadrul unor state naționale proprii. Situația dificilă în care se aflau naționalitățile din cele două imperii avea să se amplifice pe timpul desfășurării Primului Război Mondial, când lupta acestora pentru emancipare națională se va manifesta cu putere.

Figura 4. Ziarul românesc din America care a publicat proclamația de independență a Transilvaniei rostită de Vaida Voievod²³.

Revoluția burgheză - democratică, din februarie 1917, din Rusia țaristă și apariția dreptului la autodeterminare națională a popoarelor, pe baza principiului naționalităților, va avea drept urmare disoluția celor două imperii, intensificarea luptei românilor și a tuturor celorlalte popoare, contra politicii de deznaționalizare, pentru o emancipare național-politică, pentru unitate națională și apariția unor state independente.

²³ Idem.

Un sprijin substanțial în lupta popoarelor asuprite din cele două imperii aveau să fie și propunerile avansate în ianuarie 1918, de către președintele Statelor Unite ale Americii, Woodrow Wilson pentru încheierea păcii și organizarea lumii postbelice, printre care se prevedea autodeterminarea popoarelor din Austro-Ungaria, iar în toamna aceluiași an, Casa Albă avea să recunoască, clar și fără echivoc, dreptul la autodeterminare prin formarea de state naționale, de sine stătătoare, succesoare ale Austro-Ungariei.

Declarațiile de la Oradea, din 12 octombrie și cea din 18 octombrie 1918, din Parlamentul de la Budapesta, având la baza principiului naționalităților, aveau să consfințească realizarea idealurilor de unire ale românilor cu Patria Mamă.

BIBLIOGRAFIE

- BERINDEI D., *Istoria Românilor, din paleolitic până în 2008*, Editura Cortex 2000, București, 2008.
- BRATEANU G. I., *Origines et formation de l'unité roumaine*, Bucarest, 1946.
- DOBRE C., „Dispariția Austro - Ungariei”, *Cadran Politic*, disponibil la <https://www.cadranpolitic.ro/disparitia-austro-ungariei/...>, postat pe 19/11/2018, accesat la 03.01. 2022.
- COMPTE DE Saint - Aulaire, *Confession d'un vieux diplomate*, Éditeur : Paris, 1931.
- DUMITRESCU C., *Din lunga timpului bătaie. Anul 1918 în amintirea unor martori oculari*, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1978.
- GIURESCU C. C., *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Științifică, București, 1970.
- GOMBOȘ C., „Voluntarii români din Italia și acțiunile lor în sprijinul Marii Uniri”, DACOROMANIA, disponibil la https://www.dacoromania-alba.ro/nr39/voluntari_romanihtm, accesat la 25.02. 2022.

- MUȘAT M., ARDELEANU I., *Viața politică în România, 1918 - 1921*, Ediția a II-a, Editura Politică, 1976.
- PASCU Ș., *Făurirea statului național unitar român 1918*, vol. II. Editura Academiei Române, București, 1913.
- SCOTT J. B., *President Wilson's Foreign Policy*, New York: McGraw - Hill, 1958, pp. 361 - 362.
- SCURTU I., Membru A.O.S.R. „De la „cele 14 puncte” din 8 ianuarie 1918 la Declarația președintelui Woodrow Wilson din 20 septembrie 1918”, 05 octombrie 2018, Revista ART- EMIS ACADEM, disponibil la <https://www.google.com/search?q=Pre%C8%99-edintele+Statelor+Unite+ale+Americii+Woodrow+Wilson+%C3-%AE%C8%99i+expunea+la+8+ianuarie%2C+%C3%AEn+fa%C8%9Ba+Congresului+cele+14+puncte>, accesat la 05.01. 2022.
- STEED H. W., *Mes souvenirs: trente années de vie politique en Europe, 1914 -1922*, II, Paris, 1927; Victor Mamatey, *The United States and east central Europe, 1914 - 1918*, New York, 1962.
- TIMBUS M., CACIORA A., Izvoare străine despre Congresul de la Roma al naționalităților oprimate din Imperiul Austro - Ungar (1918 IV, în „Ziridava”, disponibil la https://www.once.ro/sesiuni/sesiune_2007/1%20Legiunea.pdf, accesat 12.01. 2022.
- Enciclopedia Universală Britanică, vol. 11, 2010.
- La Transilvania, I, nr.1, 15 mai 1918, nr. 4, iulie 1918, disponibil la <http://biblioteca-digitala.ro>, accesat la 14.02. 2022.
- Contribuția lui Traian Vuia la lupta pentru unitatea națională..., PDF, p. 542, disponibil la <http://biblioteca-digitala.ro>, accesat la 14.02. 2022.
- Declarația de independență față de Ungaria a poporului român din Transilvania, Banat și părțile ungare (5/18 octombrie 1918), disponibil la <https://www.unitischimbam.ro/declaratia-de-independenta-fata-de-ungaria-a-poporului-roman-din-transilvania-banat-si-partile-ungare-octombrie-1918>, accesat la 20.02. 2020.